

Slachta Etelka

1821. január elsején született Temesváron Slachta (Schlachta) Etelka (Szekrényessy Józsefné) író.

A család Liptó megyéből (ma: Szlovákia) származott, atyja, Zadjeli Slachta Ferenc, anyja a soproni Hauer bárói család sarja, Hauer Teréz volt. Apja kamarai bíró volt Budán, 1837-ben elhunyt. Ezután édesanyja nevelte a 16 éves lányt, akinek kiváló énekhangja volt, több nyelven beszélt, komoly irodalmi és zenei műveltséggel rendelkezett, de kapcsolatuk nem volt felhőtlen. A lány rajongva szeretett apjára így emlékezett: „Te oly nemes, oly jó, oly felfoghatatlan remek valál. S téged kelle elvesztenem, hogy egy érzés nélküli anya mellett tespedjek, egy hideg, kegyetlen dermesztő hidegségű, pusztá egyedüliségnek nézzek elejébe.”

Anyjával 1838. október 6-án költöztek Sopronba a Templom utca 3. számú házba, a Templom-utca fele eső lakást vették ki az emeleten. Etelka megszakításokkal 1842. márciusig maradt a városban, ahol a pesti lány hamar a társasági élet egyik kedvence lett, látogatóba és színházba, bállokba járt. Közben kisebb novellákat fordított, amelyek a Regélőben is megjelentek, sokszor Ligeti Irma álnéven írta alá ezeket. A soproni Magyar Társaság tagjai és Széchenyi István is felfigyelt munkásságára. Részt vett a megyegyűléseken, a Magyar Társaság rendezvényein, a Soprony-Vasi Szeder Egylet megalakulásakor részvényt vásárolt, első női részvényesként. A Zeneegyesület tagja volt, fellépett a rendezvényein, zongorázott és énekelt. Több éven át a farsangi bálon bálkirálynőnek választották, a fiatal tisztok és megyei ifjak ra-

jongtak kegyeiért, ezt írta naplójába: „, Udvarlóim száma számíthatatlan!”. Közben szembesült a soproni társadalom ellentmondásaival is, az erkölcsi, társadalmi korlátokkal.

1842-ben kötött házasságot Szekrényessy József pesti ügyvéddel (aki jó ideig Széchenyi titkára és Pest első közjegyzője volt), akivel 1841 nyarán Balatonfüreden ismerkedett meg. Édesanyja betegségének kúrálására érkezett Etelka és anyja a kor legdivatosabb fürdőhelyére. A könnyed szórakozásnak az anya állapotának súlyosbodása, majd augusztus 20-án tragikus halála vetett véget. Az addigra már 20 éves hajadon magára maradását, soproni környezetétől való elhidegülését, a levelezés útján kibontakozó románc oldotta fel. Szekrényessy személyében szeretőt, lelki társat és szellemi partnert talált. Az ügyvédi karrier után a „kis Széchenyiként” elhíresült férj fürdőbérletekkel való vállalkozásai megfelelő anyagi hátteret biztosítottak a későbbi kilencgyermekes családnak. Kényelmes viszonyok közt, pezsgő szalont fenntartva, megfelelő társaságban élhette le életét Szekrényessyné, megélve a reformkor betetőzését, a szabadságharc bukását, a Bach-rendszert és a kiegyezés utáni új világot. Kilenc gyermekük közül több is ismertté vált. Kálmán, aki az első Balaton-átúszó, a magyar repülősport egyik első kiválósága volt, Lajos neves tárcacikk-író és vitorlázó, Árpád Edelényben kultúrmeccénás földbirtokos (ma nevét viseli a helyi múzeum és könyvtár) és Margit az író.

Naplója szókimondó stílusa betekintést ad egy középosztálybeli kisasszony életébe és lelki világába, az 1838-1842 közötti évek során. A korszak társadalmi struktúrája, eszmeisége, mindennapjai és ismert személyei is bemutatásra kerülnek. Wesselényi Miklós bécsi udvari politika általi meghurcoltatását Etelka szívéen viselte, hiszen a pesti jegesár idején személyesen élte át, mit jelentett a segítsége. Liszt Ferenc szenvedélyesen imádott művésziként jelenik meg, kinek kesztyűjének darabkáiért valóságos harcok folytak a hölgyek között. Széchenyi István nem csak politikai iránymutatóként tűnik fel, hanem magával ragadó férfiként is, aki egyik soproni tartózkodása alatt megtisztelte a Slachta családot egy vizittel, még naplójában is megemlítette. Etelkának többször alkalma volt a soproni előkelő társaságban társalogni a gróffal Angliáról, a magyar irodalomról.

Slachta Etelka a nyíltságot és az önállóságot tartotta fontosnak az élet minden területén: az anyai szóval szembeni saját véleményét, az önálló férjválasztás törekvését, a házasságon belüli harmónia elvárását. Fontossá vált identitásának megtalálása, a kitarulkozás lehetőségét pedig az írásban találta meg. Rövidebb fordításait és saját alkotásait publikáltatta. Szívesen társalgott a közéletet meghatározó politikai kérdésekről, mikor pedig alkalma nyílt rá, lelkes honleányként látogatta a megyegyűléseket és buzdított másokat is a haza javának szolgálatára.

A női nem jogfosztottsága, a nagy tér-idő távolságok miatti elzártság, a családfő elvesztésével járó szerényebb anyagi háttér mind olyan tényezők voltak, melyek Slachta Etelka ideáinak kiteljesedését akadályozták. A magyar nőtörténet színes foltját jelenti élete és naplója.

Életútjával, naplójával kapcsolatban Csatkai Endre, Katona Csaba, Kövér György, Gyáni Gábor és Pogány György is kutatott. Házi Jenő főlevéltáros 1942-ben a naplókat Etelka unokájától kapta, más családi iratokkal együtt. A 15 kötetben fennmaradt naplóról 1943-ban közölt részleteket Csatkai Endre a Soproni szemlében, ezt írta: „ Szeretettel, lelkes magyarsággal írta ...naplóját, az utókor gyönyörűségére, okulására”. A VII-XIV. kötetben található a soproni vonatkozású részek, a XIV. füzet 1842. május 11-én már nem folytatódott.

Slachta Etelka Pesten hunyt el 1876. február 20-án.

Irodalom:

Katona Csaba: A kacér és a szende: Slachta Etelka és Kölcsey Antónia naplóinak értelmezései In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle 47. évf. (2012) 2. sz. p.

Turbuly Éva: Katona Csaba: "Kacérkodni fogok vele" Schlachta Etelka soproni úrileány naplója I.-II. 1838-1840. Mediawave Alapítvány, Győr, 2004-2005. [könyvismertetés] In: Soproni szemle 59. évf. (2005) 2. sz. p. 105-109.

Katona Csaba: Egy soproni kisasszony a füredi fürdőben (Schlachta Etelka naplója) In: Soproni szemle 56. évf. (2002) 2. sz. p. 126-141.

Zadjeli Slachta Etelka soproni naplója (1838-1842) Sajtó alá rendezte és jegyzetekkel ellátta Csatkai Endre In: Soproni szemle 1943. 7. évf. (1943) 4. sz.

Kövé György: Én-azonosság az ego-dokumentumokban. Napló, önéletírás, levelezés In: Soproni Szemle 65. évf. (2011) 3. sz. 2011. p. 219-242.

Kocsis Piroska: Széchenyi István és kora a levéltári források tükrében. Konferencia a Magyar Országos Levéltárban In: Levéltári Szemle, 60. évf. (2010) 4. sz. p. 69-77.

Erdélyi Kamilla: Hagyományok hálójában, avagy a női identitás problémái egy reformkori napló tükrében kézirat Tudományos Diákkörök XIX. Kárpát-medencei Konferencia döntő (TUDOK) 2019